

Voorkom speendip

In de melkveehouderij moet een kalf in zo'n twee maanden tijd overschakelen van een volledig melkdieet naar een volledig herkauwersdieet - dat is snel. Dan zie je altijd wel iets van een speendip. Dierenarts Siert-Jan Boersema denkt dat de speendip op minimaal de helft van de melkveebedrijven voor problemen zorgt. Hoe zijn die problemen te voorkomen?

HENK TEN HAVE

Aandachtspunten bij spenen

1. Het speenmoment bewust bepalen door het gewicht en de krachtvoeropname (minimaal 2 kg per dier per dag) van het kalf exact te weten.
2. Laat het spenen bij voorkeur niet tegelijkertijd plaatsvinden met onthoornen, vaccineren, hokwisselingen.
3. Succesvol spenen hangt ook af van de eerste biestgift: 4 liter binnen 1 uur na de geboorte.
4. Zorg voor een harde groei tijdens de melkperiode: streef naar 1.000 gram groei per dag.
5. Bied rond het spenen voer aan dat geschikt is voor kalveren. Een rantsoen met een hoge energiedichtheid en jongveebrok.
6. Let eens op de kosten per kilogram groei van een kalf. Dan zul je zien dat het voeren van (poeder)melk in de eerste paar maanden de hoogste kosten-efficiëntie heeft. Daarna wordt de efficiëntie alleen maar minder. Stop daarom niet te vroeg met het geven van melk. Uiteindelijk kost dat alleen maar meer geld, tijd en ergernis.

Het moment dat het kalf wordt gespeend, van de melk af gaat, is een kritisch moment. Het dier moet dan overschakelen op een rantsoen van krachtvoer en ruwvoer. Maar op dezelfde leeftijd wordt het kalf bijvoorbeeld vaak ook onthoorned, preventief gevaccineerd en vinden er nogal eens groepswisselingen plaats. Volgens dierenarts Siert-Jan Boersema van Van Stad tot Wad Dierenartsen en mede-eigenaar van adviesbureau JongveeCoach, is het beter om in de periode van twee weken voor het spenen tot twee na het spenen het kalf verder niet te behandelen en niet te verplaatsen. "De omschakeling van groten-deels melk naar volledig ruwvoer en krachtvoer is al zo'n belasting voor een kalf, het is niet goed om er dan nog allerlei dingen bij te doen." Al kan dat door de regelgeving wel lastig zijn, beaamt Boersema, "want onthoornen is toegestaan tot een leeftijd van twee maanden."

Wegen

Een speendip zal in de praktijk meestal niet opvallen, vooral niet als je de kalfjes iedere dag ziet. "Maar als je de kalfjes elke dag zou wegen, zul je na het spenen vaak een afname van de groei zien. Een kalf moet in de eerste zes maanden eigenlijk minimaal 600 gram per dag groeien." Ook heeft een kalf vlak na het spenen een lagere weerstand: het niveau aan antistoffen uit de biest is nog maar laag. Het dier is gevoeliger voor bijvoorbeeld luchtweg-infecties en diarree. "Als een kalf ziek wordt, komt de groei tijdelijk stil te staan." De infectiedruk op melkveebedrijven is

gestegen door een hogere bezettingsgraad, merkt Boersema. "80 procent van de melkveehouders zou wel wat willen groeien. Maar voor uitbreiding van de stalcapaciteit moet er eerst geld worden verdiend. Dat betekent tijdelijk een hogere bezettingsgraad, ook in bijvoorbeeld het alkalfhok vanwaaruit het kalf infecties en diarree-verwekkers kan meekrijgen." Bij een grotere speendip zijn er wel duidelijke veranderingen aan het kalf te zien. "Een grotere speendip kan bijvoorbeeld ontstaan door een rantsoen dat niet goed op de kalfjes is afgestemd: een nat melk-koeienrantsoen (te weinig energiedichtheid), en rantsoen met relatief veel suiker of bijvoorbeeld rundveebrok met een niet passende bron en/of aandeel eiwit. Ze worden dan gevoeliger voor voedingsdiarree en daarbij komt vaak coccidiose kijken."

4 liter biest

Een speendip voorkomen begint al met het verstrekken van de biest. "De eerste biestgift is heel belangrijk. Liefst 4 liter binnen 1 uur na de geboorte. Uit een vergelijkend onderzoek met kalveren die een eerste biestgift van 2 of 4 liter kregen, bleek dat de dieren die 4 liter kregen harder groeiden. Naast antistoffen bevat biest namelijk ook veel bouwstoffen. Een hogere eerste biestgift werkt de hele opfokperiode positief door: een kalf dat harder groeit voor het spenen, groeit ook harder na het spenen." Naast de biestverstrekking is het goed om kritisch te kijken naar het melkvoerschema: hoeveel kan het kalf echt groeien van de melk die het krijgt aangeboden? Je houdt daarbij rekening met de soort melk

die je voert (volle melk of poedermelk) en dat een kalf in de eerste levensmaand eigenlijk alleen groeit van melk. Wel is het goed om zo vroeg mogelijk water, krachtvoer en in iets mindere mate ruwvoer (structuur) aan te bieden.

Verder richting het speenmoment bepaal je als melkveehouder welk gewicht je wilt behalen bij het spenen. "Twee keer geboortegewicht is speengewicht, werd er altijd gezegd. 80 kg zou dan een goed speengewicht zijn. Maar ik zie minder problemen als de kalveren bij een wat hoger gewicht worden gespeend: 100 kg. Als je dat doel stelt, moet je wel af en toe de kalveren wegen. Want schatten van het gewicht is moeilijk. Wegen heeft de voorkeur boven het meten van de borstomvang, omdat het kan voorkomen dat kalveren wel in hoogte groeien terwijl hun conditie afneemt. Je zult bij meten dus ook heel kritisch moeten zijn op de conditiescore: bij een kalf mag je eigenlijk geen ruggengraat zien."

Vervolgens is geleidelijk afbouwen van de melkgift van belang en dat je weet hoeveel krachtvoer een kalf opneemt bij het spenen: van krachtvoer moet het kalf voornamelijk groeien. Uitgangspunt is minimaal 2 kg krachtvoer per dier per dag, maar bied krachtvoer liefst onbepert aan.

Rondom het spenen, twee weken ervoor en twee weken erna, wordt er bij voorkeur niet onthoorned en gevaccineerd en vinden er liever geen groepswisselingen plaats, zoals Boersema eerder ook al aangaf. Bij de groepsgrootte van gespeende kalveren gaat Boersema uit van drie tot vier kalveren per hok. "Daar moet je natuurlijk de mogelijkheid voor hebben, maar misschien kun je er ook de mogelijkheid voor creëren." De richtlijn voor de bezettingsdichtheid is 4 vierkante meter per dier en daarbij houd je 1 kubieke meter ventilatie per kalf per uur aan.

Wat groepssamenstelling betreft is het beter om geen leeftijdsverschillen groter dan twee weken te hebben. "Ik zie vaak dat pas gespeende kalveren bij oudere dieren in het hok worden gedaan. De nieuwelingen maken dan een enorme speendip mee. Ze krijgen minder kans om te eten en moeten wennen aan het nieuwe rantsoen en de nieuwe groep. En als ze ook nog op de roosters zijn gekomen, zijn ze nog vatbaarder voor een speendip. Kalveren kunnen het best de eerste vier tot vijf maanden op stro worden gehouden; niet langer, want dan heb je kans op damslapers."

Zo hoort het volgens Siert-Jan Boersema (r.): een glanzend kalf in een juiste conditie - zonder zichtbare ruggengraat (l).

FOTO'S: SIERT-JAN BOERSEMA

Productiepotentie

Voor de groei van het kalf komt steeds meer aandacht bij zowel veehouders als dierenartsen als andere agrarische adviseurs, merkt Boersema. Die aandacht is volgens hem terecht, want in de eerste zes

Speendip valt meestal niet op, maar is er wel

maanden wordt onder meer het uierweefsel aangelegd en daarna niet meer. "De aanleg van het uierweefsel bepaalt de latere productiepotentie van het dier. Als een kalf in de eerste zes maanden minder dan 600 gram per dag groeit, zul je geen slechte vaars krijgen, maar er had wel meer ingezet." ☞